SCOPUL LIBERĂRII CONDIȚIONATE DE PEDEAPSA PENALĂ ÎNAINTE DE TERMEN

Groian Elena,
doctorandă Departamentul Drept penal
Facultatea de Drept,
Universitatea de Stat din Moldova

Conditional release aims to assist detainees to move from penitentiary life to law-abiding life in the community through post-release and supervision conditions that promote and contribute to public safety and reduce crime in the community. Premature release is a favor for the detainee that allows him to rehabilitate in the penitentiary, to rehabilitate in society and to benefit from social services, he being quickly incarcerated in case of other crimes which leads to reduced overcrowding, reduced risk of recidivism and last but not least to the humanization of the criminal punishment.

Keywords: conditional release, detainees, penitentiary, premature release, overcrowding, risk of recidivism, umanization punishment

Scopul executării pedepsei, potrivit legii penale, este formarea unei atitudini corecte față de munca, față de ordinea de drept și față de regulile de conviețuire socială. În anumite cazuri, funcția reeducativă a pedepsei se poate realiza înainte de executarea ei integrală, prin privare de libertate și, ca atare, condamnații respectivi pot fi liberați condiționat, dacă sunt întrunite anumite condiții legale. Această posibilitate constituie un stimulent important pentru reeducarea lor. Liberarea condiționată este o instituție de drept penal material (substanțial) complementară regimului executării pedepsei închisorii la un loc de deținere, pe care o pot dispune instanțele de judecată cu privire la orice condamnat. Ea este deci o forma de înlăturare condiționată a continuării executării pedepsei, deoarece condițiile trebuie îndeplinite atît înainte de a fi acordată, cît și pentru a deveni definitivă. Ea este un mijloc de individualizare administrativă a executării pedepsei închisorii la locul de deținere.

„Liberarea condiționată” are avantajul că se efectuează în faza de executare a pedepsei închisorii, cînd condamnatul este sub observația administrației penitenciarului, care îl poate cunoaște mai bine si mai profund, după conduita lui, după munca și după unele semne reale de îndreptare.

Pentru acordarea liberarii conditionate, nu se tine seama de gravitatea infractiunii pentru care persoana a fost condamnată, de durata pedepsei închisorii si nici dacă aceasta a fost pronunțată cu ocazia condamnării sau în urma comutării detențiunii pe viață, nefiind condiții cerute de lege.

De fiecare dată, ce o persoană vine în conflict cu legea penală, apare instituția răspunderii penale, și ulterior, a pedepsei penale. Conform art. 51 Cod penal [1], temeiul real al răspunderii penale îl constituie fapta prejudiciabilă săvârșită, iar componența infracțiunii, stipulată în legea penală, reprezintă temeiul juridic al răspunderii penale, iar răspunderea penală este condiția indispensabilă pentru aplicarea pedepsei. Codul penal definește pedeapsa penală ca o măsură de constrângere statală și un mijloc de corectare și reeducare a condamnatului ce se aplică de instanțele de judecată, în numele legii, persoanelor care au săvârșit infracțiuni, cauzând anumite lipsuri și restricții drepturilor lor.

Astfel, pornind de la ideea răspunderii penale și a pedepsei penale, care au drept scop restabilirea echității sociale, corectarea și resocializarea condamnatului, precum și prevenirea săvîrșirii de noi infracțiuni atît din partea condamnaților, cît și a altor persoane. Executarea pedepsei nu trebuie să cauzeze suferințe fizice și nici să înjosească demnitatea persoanei condamnate. De aici, există cazuri unde persoana condamnată, după ispășirea unei părți din pedeapsa penală cu închisoarea, este pregătită pentru resocializare, a realizat gradul de pericol al faptei săvîrșite, ceea ce denotă atingerea scopului pedepsei penale înainte de executarea integrală a pedepsei stabilite prin sentința de condamnare.

Codul penal reglementează liberarea condiționată în art.91, care prevede: *„Persoanei care execută pedeapsa cu închisoare i se poate aplica liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen dacă a realizat programul individual de executare a pedepsei, a reparat integral daunele cauzate de infracțiunea pentru care a fost condamnată, cu excepția cazului cînd dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească, și dacă se constată că corectarea ei este posibilă fără executarea deplină a pedepsei. Persoana poate fi liberată, în întregime sau parțial, și de pedeapsa complementară.*

În această ordine de idei, liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen, este privit ca un act de stimulare a persoanei condamnate, care îl motivează să fie eliberat înainte de a fi ispășit efectiv întreg termenul de pedeapsă stabilit prin sentința de condamnare.

Liberarea condiționată a fost definită ca fiind o instituție complementară a regimului executării pedepsei închisorii, un mijloc de individualizare administrativă a pedepsei, ce constă în punerea în libertate a condamnatului din locul de deținere mai înainte de executarea în întregime a pedepsei, sub condiția

ca pînă la împlinirea duratei acesteia să nu mai săvîrșească infracțiuni. [2, pag.44]

O părere contrară o are Doru Pavel. El consideră că liberarea condiționată nu poate fi considerată ca o formă de executare a pedepsei, ci constituie, dimpotrivă o formă de înlăturare a executării, este o înlăturare condiționată a executării, cu scopul pe de o parte de a reduce pentru condamnat timpul în care a suferit, iar, pe de altă parte de a-i crea un stimulent pentru corejarea sa în viitor. [3, pag.51]

Corelativ cu scopul pedepsei penale, liberarea condiționată are scop asistența deținuților de a trece de la viața penitenciară la viața supusă legilor în comunitate prin condițiile post- eliberare și supraveghere care promovează și contribuie la siguranța publică și reducerea infracțiunilor în comunitate. Liberarea înainte de termen este o favoare deținului care îi permite de a se reabilita în penitenciar, de a se reabilita în societate și de a beneficia de serviciile sociale, acesta fiind încarcerat rapid în caz de alte infracțiuni ceea ce duce la reducerea suprapopulării, reducerea riscului de recidivă, diminuarea subculturii criminale și nu în ultimul rind la umanizarea pedepsei penale.

Cînd există suficiente și serioase indicii că pedeapsa închisorii aplicată condamnatului și aflată în curs de executare i-a atins scopul înainte de a fi expirat durata stabilită în hotărîrea de condamnare, dispare necesitatea executării inntegrale, în regim de deținere, a acestei pedepse iar continuarea executării ei ar veni în contradicție cu scopul pedepsei și principiului umansimului. [4, pag.255]

Liberarea condiționată are menirea de a nu prelungi inutil executarea unei pedepse aplicate definitive din moment ce scopul ei s-a realizat înainte de executarea integrală a acesteia. [5, pag.94]

În reglementarea din dreptul nostru penal, liberarea condiționată este o instituție care are drept scop, stimularea condamnaților de a avea în timpul detenției o comportare ireproșabilă, de a-i face mai disciplinați și stăruitori în muncă. În literatura de specialitate s-a arătat că liberarea condiționată constituie o modalitate de executare a unei părți din pedeapsa închisorii, fiindcă condamnatul care a fost liberat condiționat este considerat ca fiind în continuarea executării pedepsei încît timpul petrecut în stare de libertate pînă la împlinirea duratei pedepsei intră în calculul acestei durate, iar pedeapsa se consideră ca deplin executată. [6, pag.318]

De instituția liberării condiționate poate beneficia orice condamnat la pedeapsa închisorii indiferent de durata acesteia, cît și condamnatul la detențiune pe viață. Totuși, beneficiul acestei instituții nu este un drept ci numai o vocație pentru condamnat. Instanța de judecată este aceea care în fiecare caz în parte, hotărăște dacă este sau nu oportună acordarea liberării condiționate. [4, pag.256]

Liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen constă în posibilitatea punerii în libertate a condamnatului mai înainte de executarea în întregime a pedpesei, dacă este stăruitor în muncă, disciplinat și dă dovezi temeinice de îndreptare, ținîndu-se seama și de antecedentele sale penale, deci de conduita sa în general. În aceeași ordine de idei, liberarea condiționată, care are drept scop reducerea ședерii condamnatului în regim de detenție, dacă acesta vădește că s-a îndreptat mai înainte de executarea integral a pedepsei, constituie un mijloc de stimulare a condamnaților la stăruința în muncă, disciplină și grabnică îndreptare.

Desigur pentru a-și atinge scopul, liberarea condiționată trebuie să intervină după executarea unei fracțiuni de pedeapsă semnificativă în regim penitenciar, iar această fracțiune trebuie diferențiată în funcție de gravitatea faptelor reținute în sarcina condamnaților, a pedepselor aplicate și a vinovăției acestora. Din acest motiv, liberarea condiționată este organizată pe fracțiuni de pedeapsă ce trebuiesc executate obligatoriu în regim de penitenciar, în regim diversificat. [7, pag.637]

Liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen are avantajul că se efectuează în faza de executare a pedepsei cu închisoarea, când condamnatul este sub observația administrației penitenciarului, care îl poate cunoaște mai bine și mai profund după conduita lui, după muncă și după unele semne reale de îndreptare. Pentru acordarea liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen, nu se ține seama de gravitatea infracțiunii pentru care persoana a fost condamnată, de durata pedepsei cu închisoarea și nici dacă aceasta a fost pronunțată cu ocazia condamnării sau în urma comutării detenției pe viață, nefiind condiții cerute de lege. După părerea cercetătorului I. Fondor, [8] instituția liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen se referă la o anumită categorie de condamnați, și anume la condamnați care, după executarea unei părți din pedeapsă, dau dovadă de bună conduită, fiind discutabil dacă mai apare utilă executarea în continuare, în penitenciar, a pedepsei cu închisoarea până la expirarea duratei acesteia. Pentru acești condamnați, s-a găsit soluția liberării înainte de expirarea termenului pedepsei, nemaifiind necesară executarea integrală a pedepsei în penitenciar. Pentru aceasta este necesar ca ei să îndeplinească condițiile privind executarea unei părți din pedeapsă și să dea dovezi de îndreptare; dacă sunt realizate aceste condiții, condamnații sunt liberați sub condiția unei bune purtări (adică necomiterea de infracțiuni până la expirarea termenului de executare) și după obținerea liberării, urmând ca, în caz contrar, să fie readuși în penitenciar pentru executarea restului de pedeapsă. În acest mod este reglementată instituția liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen

Multitudinea măsurilor juridico-penale, luate în privința celor care săvârșesc o faptă penală, reprezintă, întâi de toate, pârghiile prin care statul asigură ordinea de drept, în același timp însă, urmărește un șir de obiective care ar asigura ordinea respectivă. În acest sens, legea penală operează cu un șir de instituții aplicate în funcție de comportamentul condamnatului în timpul executării pedepsei cu închisoarea. Totodată, este de menționat că termenul închisorii stabilit de instanța de judecată nu reflectă întotdeauna cu exactitate aprecierea perioadei necesare în care este posibilă o corectare sau reeducare a unei persoane condamnate. Aici suntem în prezența a două situații: *aprecierea termenului detenției cu închisoarea este tratat fie prea exagerat, fie insuficient pentru corectarea și reeducarea condamnatului. Or, dacă admitem că termenul de detenție la care a fost condamnată persoana nu este suficient, suntem în prezența competenței inadecvate a personalului instituțiilor penitenciare*. Cât privește, însă, exagerarea termenului detenției unei persoane condamnate, putem menționa următoarele: legea penală soluționează această problemă prin intermediul instituției liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen. Această situație este condiționată însă de atitudinea persoanei condamnate față de ulterioara reintegrare socială, atitudinea față de muncă și respectarea normelor de conviețuire în penitenciar, potrivit legislației în vigoare. Așadar, se poate întâmpla ca scopul pedepsei penale să poată fi atins și în timpul executării pedepsei cu închisoarea, generând astfel o posibilă resocializare a condamnatului înainte de termen. Importanța a acestei instituții penale, după cum se menționează în literatura de specialitate, rezultă din faptul că liberarea condiționată a persoanei condamnate la închisoare o separă de mediul penitenciar, care, oricât de bine ar fi organizat, tot mai exercită o influență negativă asupra tuturor condamnaților, îndeosebi asupra celor primari. V. Dobrinoiu și Gh. Costache susțin ideea că ținerea unei persoane timp îndelungat într-un penitenciar nu este de natură a o determina să urmeze calea cea dreaptă la punerea sa în libertate [9, pag.11]

În același timp, instituția în cauză reprezintă un factor stimulator pentru starea de spirit a deținuților și constituie practic un act de clemență acordat de legiuitor tuturor persoanelor condamnate la pedepse privative de libertate. [10, pg.31]

Referințe:

1. Codul penal al R. Moldova, Cartier juridic, ed. a IV-a, actualizată, art. 61, p. 52
2. V.Dongoroz și colab., op. cit., vol. II, p.44

3. D.Pavel, Nota II, la sentința penală nr.2/6.01.1982 a judecătoriei Suceava, R.R.D. nr.10/1982, p.51
4. Traian Dima, Universitatea „Nicolae Titulescu„ București, Curs vol.II „Drept Penal, Partea Generală„ Bucureti 2001, pag.255
5. A.Ungureanu „Probleme ivite în practica instanțelor din județul Bacău în aplicarea liberării condiționate„ R.R.D. 1/1971. P.94
6. E. Mitrache, op.cit., pag.318
7. Narcis Giurgiu „Drept Penal General„ Iași 2000, pag.637
8. Dongoroz V. Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea generală. București: Ed. Academică și Pedagogică, 1969
9. Dobrinoiu V., Costache Gh. Liberarea condiționată în legislația RM. În: Legea și viața, 2000, nr. 4, p. 11
10. Costache Gh. Liberarea condiționată în cazul infracțiunilor continuate. În: Legea și viața, 2000, nr. 6, p. 31